

dveh narodov, mora ne samo jedino duševno in telesno moč nego posebno tudi v poštrev jemati veselje in nagnenost, s katero sta pripravna sodelovati za javne zvrhe.

Komunizem razdeli se dostikrat v političen, nabožno-pokorilen in ekonomičen ali gospodarstven. — V starem veku je prevladal politični komunizem, ki je prisvajal gospodarstvo z zemljo in zemljiščem izločno državi in zmatral skupnost imetja kot edini pogoj državnemu vzoru; v srednjem veku je bil nabožno-pokorilni komunizem, ki je zavrgel zasebno imetje kot dozdevno zapreko večnemu blaženstvu; v novejšem času in v kmečkih vojskah je pa nastal gospodarstveni komunizem poučavajoč, da mora biti zemeljska posest vseobčna skupnost imetja nasproti kričeči dejanski neenakosti imetka. — Tukaj o komunizmu razložene misli in namere veljajo z nekimi potrebnimi premenami tudi za pavrst komunizma, to je za socijalizem.

Smelo smemo trditi, da morda ni bilo zemlje, kjer bi premagavala tako malo nagnenost k ravnokar omenjenim „novosegnim“ mislim in lotitvam, kakor so baš bili naši slovenski kraji. Pa kako bi tudi bilo do tega veselja in k temu naklonjenosti, ker med našim domačim ljudstvom je bil zelo vkoreninjen krščanski duh in zastarelo prepričanje o potrebi ublaženega stanovitnega samovladarstva ter se je razširilo in vtrdilo uverjenje v pravni red in mirno domače zanj prikladno življenje, katerih blagodati je za razcvet in prospeh našemu za prevratne misli nepripravnemu narodu bilo tudi potrebno. Nesloga, nemir, vojska in druge vznemirjajoče reči so bile našemu ljudstvu gotovo neprijetne in mu niso prinesle sreče ne posvetne pa tudi ne večne. Tako je bilo — pa žal, ni več!

Toda zmotil bi se, ako bi kedo mislil, da naš narod še vedno stoji na stari trdni podlagi in da ima še staro zanesljivo voditeljstvo. Dosti je danes voditeljev precej neizkusnih in lakomnih, katerim ni dosti skrbi za vse ono, kar bi moglo v resnici osrečiti vse vrste našega ljubljene slovenskega naroda. Tako begajo se duhovi, otrpnjujejo srca, vse je nezaupno in domača needinost je sedaj hirajoča bolezen, hujša od socijalizma, katera mu postane končna smrt.

Nato slede nekako na to se ozirajoče spodbudne in vzorne pesnikove besede:

«Življenje je cesta čez plan, čez goré,
Zapelje ga naglo, kdor pota ne vé!
Čez voz je nemirni, nenehoma drdrá,
Ustaviti nikdar se obrnit ne dá.
Nadležni vozniki popotnih so to,
Pa trdna le vera voznik naš naj bo.»

B. Potočnik.

Kmetijske raznoterosti.

Umetno mleko. Umetno surovo maslo se že dolgo dela po tovarnah in prodaja; sedaj je kemik g. dr. Klimont prišel na misel, da bi napravil umetno mleko. Posrečilo se mu je res iz raznih tvarin napraviti neko zmes, ki je precej podobna mleku. Sedaj se tako mleko v tovarnah še ne bode narejalo, ker so snovi, iz katerih se napravi, predrage. Nemogoče pa ni, da kak kemik najde kakov cenejši način za napravo umetnega mleka in začela se bode nova sleparska

industrija v škodo kmetovalstvu in zdravju prebivalstva, ker taki umetni izdelki nikakor niso tako dobri in zdravi, kakor naravni.

Poučni in zabavni del.

Deset let v Ameriki.

(Iz osebnih spominov Rusa P. Tverskega.)

X.

(Dalje.)

Irske priseljence je najbolje označil Puck z neko karikaturno podobo: Velik, žnablast, mopsu podoben Irec stoji pred novim poslopjem novojorške ječe. „To smo mi zgradili“ pravi zraven stoječemu redarju. — „A kdo pa sedaj sedi v nji?“ — vpraša zvito policijst. — „Tudi mi,“ odgovoril je brez obotavljanja in vsake zadrege Irec. Naj bode še tako napačno prvo pokolenje Ircev, a omeniti je pa treba, da prihajajo vselej z rodbinami in se njih otroci hitro spoje z drugim prebivalstvom; v drugem ali tretjem rodu že popolnoma zgube narodne posebnosti svoje.

Tle stotine tisoč priseljencev, ki ne znajo ni čitati ni pisati, sestavljajo moč demokratične stranke na severu. Naselijo se vsaj za nekaj časa v večjih mestih vzhoda, zlasti v Novem Jorku, in vselej jih potem dobe na svojo stran demokratični politikani. Zabiti, nevedni, ne imajoči nobenega pojma o ameriških razmerah, in napravah, prodajo svoj glas, kdor več obljubi in več plača. Videl sem sam, kako glasujejo kot čeda pod vodstvom novojorškega Tammanija Golla.

Razen teh priseljencev, naj bodo še tako napačni, a vendar dobrovoljno prihajajo, so pa do najzadnjega časa prihajali tudi prisiljeni izseljenci. Mnoge evropske države, zlasti manje nemške države naravnost pomagajo svojim hudodelcem vsake vrste, da beže v Ameriko, da jih ni treba vzdrževati v ječah. Pošiljajo pa v Ameriko tudi na stroške občin berače, včasih tudi nepopolnoma ozdravljene bolnike in blaznece in bebce. Seveda je težko zasledovati in dokazati take slučaje. Ljudje so pa občno verjeli, da se tako dela in želeli, da se ta prepeči. Kmalu potem, ko je kongres bil sklenil zakon proti naročevanju delavcev iz drugih krajev, o katerem sem višje govoril, sklenil je tudi zakon, da se ne smejo izkrcevati izseljenci, ki nimajo nobenih vidnih sredstev in ne morejo prepričati državnega uradnika, da bi mogli si prislužiti sredstev za življenje. Vse prekomorske parne družbe, ki prevažajo izseljence, so morale vložiti kavcijo in se pismeno zavezati, da ne bodo ravnale proti temu zakonu. Poleg tega pa pošiljajo na njih stroške nazaj vse tiste, ki spadajo pod ta zakon. Poslednji čas se ta zakon jako strogo izvaja, vsakemu priseljencu pri izkrcanju pretresejo vso dušo, in časopisi vedno poročajo, da na desetine ali na stotine izseljencev pošljejo nazaj na tistih ladijah, na katerih so se pripeljali v Novi Jork. Prostovoljne nemške in škan-dinavske priseljence pa imajo tukaj jako radi, deloma so

rokodelci, največ pa kmetovalci. Nemci, Švedi in Norvežani se ne ustavljajo v vzhodnih pristaniščih, temveč se peljejo naravnost dalje na zapad, kjer jih že čakajo poprej priselivši se sorodniki in znanci.

Naselijo se na državnih zemljah in se poslužijo pravice hemeostead. Države Wisconsin, Minnesota, Nebraska in obe Dakoti so se tako naselile. Ker so se Nemci nadejali, da ohranijo svojo narodnost, so goreče varovali svoje običaje, obleko in jezik, mnoge kraje, zlasti v Wisconsinu so bili zaseli jedino Nemci, in pred kakimi petnajstimi leti se je kazalo, da bode to ločenje Nemcev imelo resne posledice. Vendar se je pokazalo, da je ta misel bila napačna: ameriško prebivalstvo zna dobro asimilirati si tuje življe, delokrog je vsakemu jako omejen, ako ne zna angleščine in težko je ohraniti narodno obleko in običaje mej naprednejšim plemenom — vse to je delovalo na to, da so se Nemci zlili z okolujočimi jih Američani in novo pokolenje je začelo pozabljati svoj jezik in ž njim svoje posebnosti. Seda, so popustili vse težnje po ločenju, in ravno tako druge narodnosti le hite, da se poprej poameričanijo in s tem nekaj pridobe.

Velika večina angleških priseljencev se jako loči od drugih. Vsi že znajo angleščino in skoro vsi imajo znatna sredstva, prihajajo mlajši sinovi provincijalnih veljakov, kupci in ljudje svobodnih poklicev, ki so si že pridobili premoženje in so pustili že svoje posle. Jaz sem se sešel v Ameriki z več sto takimi priseljenci, vsi so mi pravili, da je življenje v Angliji tako drago, zahteve občinstva tako velike, in obresti od kapitala pa tako majhne, da se v Angliji ne more dobro živeti s svojimi sredstvi. Zato pa prihajajo v Ameriko v novonaseljujoče se kraje, koder je svota petdeset ali sto tisoč že ogromen kapital, s katerega obrestmi se že živi z velikimi udobnostmi. Treba je omeniti, da obče Amerikanci ne morejo trpeti Angležev, — staro sovraštvo še izza vstaje, postopanje Angležev proti Zjedinjenim državam za državljanske vojne in sedanja nasprotovanja v raznih vprašanjih ohranjajo to sovraštvo in zatorej mora Anglež biti v Ameriki jako previden. Nahajajo se posebni reki, kateri se slišijo po vseh Zjedinjenih državah tako: „to fleece an Englishman“, pobesedno „striži Angleža“ — po katerem se ravna, kadar imajo kaj opraviti z Angležem. Obirajo jih brez vsake vesti. Kar je dovoljeno proti Angležu, bi ne bilo dovoljeno proti Amerikancu, pa tudi ne proti priseljencu bodi si že katere koli narodnosti. Poleg gori navedenih zgodovinskih in političnih povodov je pa temu mnogo krivo vedenje Angležev samih v Ameriki. Navadno prezirajo vse, kar je ameriškega, skrajno so prevzetni in neprijetni v svojem vedenju, polni so angleškega ponosa in predsodkov, vse vedo, vse so slišali in vse delajo po angleški, ne po ameriški, seveda morajo večkrat drago plačati svojo domišljenost. Na jugu, na pr. v Floridi, in na zapadu je v vsakem mestu cela angleška naselbina, semtrtja imajo svoje angleške delniške družbe, dajo denar na posodo in kupujejo vse, kar se jim zdi po ceni. Navadno jih Američani hudo opeharijo pri vsaki kupčiji.

Angleže jako drago stane to, da se nečejo privaditi krajnim običajem in si jih prisvojiti. Znano mi je več slučajev, ko so Angleži zgubili nenavadno hitro celo premoženje, — četudi so postopali jako previdno, vedno govorili o tem, da je treba vsako stvar dobro preiskati, predno se vanjo vloži denar, a naposled se je pa le pokazalo, da so jih Američani strigili jako uspešno, da so povsod imeli zgubo in so večkrat brez groša morali se povrniti v domovino. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

Srce Kosciuska. Grofje Moronini v Benedkah podarili so poljskemu muzeju v Rapperswyglu srce poljskega narodnega junaka Kosciuska, katerega je dosedaj imela ta rodbina. Srce se ta mesec odpelje iz Benedek. Truplo Kosciuskovo počiva v stari kraljevi rakvi v Krakovu. Muzej v Rapperswyglu v švicarskem kantonu St. Gallen ob Curiškem jezeru je osnoval grof Plater in je v starem grofovskem gradu.

Sploščenost Marsovo. Dosedaj se je mislilo, da Mars ob tečajih ni sploščen, kakor naša zemlja. Novejše preiskave so pa pokazale, da je polarni prerez Marsov za 35 kilometrov krajši nego polutniški in da je torej Mars mnogo bolj sploščen nego naša zemlja. Dotična merjenja so se vršila z veliko natančnostjo.

Novice.

† Nadvojvoda Ladislav.

Minoli teden v ponedeljek je nadvojvoda Ladislav v Kis Jenöju na Ogorskem bil na lovu na divje mačke. Ko je ravno neko mačko preganjal, se mu je puška sprožila in krogla ga je zadela v nogo, in mu tri centimetre na dolgo razdrobila kost. Nadvojvoda zgubil je jako mnogo krvi. Zdravniki so upali, da se nadvojvoda ozdravi, a v petek dopoldne je nadvojvodi jelo vedno huje postajati, kajti pritisnil je bil prisad in zastрупila se mu je bila kri in ob najhujših dopoldne je izdihnil svojo dušo v bolnici rudečega križa v Budimpešti.

Nadvojvoda Ladislav je bil rojen dne 16. julija 1875. leta v Alesuthu na Ogorskem kot četrti sin nadvojvode Josipa in pa nadvojvodinje Klotilde, sestre sedanjega bolgarskega kneza. Nadvojvoda je bil odločen za vojaški poklic. Ko je dovršil gimnazijo, je dobil vojaškega odgojitelja v osebi podpolkovnika plem. Himmla in je hodil k predavanjem na budimpeštanski kadetski šoli. Hitro je napredoval in se je zlasti odlikoval v streljanji, kar se je posebno opazilo pred tremi leti pri vojaških vajah v Kecskemetu, katerih se je udeležil kot kadet. Leta 1893. je bil imenovan za poročnika 37. pešpolku in letos v novembru bi bil imel nadporočnik postati.

Nadvojvoda Ladislav je bil posebno v Budimpešti jako priljubljen, zato se je pa kazala občna žalost, ko se je zvedelo, da je smrt pokosila tega vrlega člana habsburške rodbine.